

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING MAYDA BEZORILIK BILAN
BOG'LIQ HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINI
TAKOMILLASHTIRISH**

Tursunov Oyatullox Yodgorbek o'g'li

IIV Akademiyasi 211-o'quv guruhi kursanti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20454580>

Annotatsiya: Ushbu maqolada jamiyatda eng ko'p uchraydigan huquqbuzarlik turlaridan biri – mayda bezorilikning kelib chiqish sabablari va ijtimoiy xavfliligi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, quyi bo'g'inda, ya'ni mahalla darajasida jamoat tartibini saqlashga mas'ul bo'lgan profilaktika inspektorlarining faoliyatini takomillashtirish, xususan, mayda bezorilikning barvaqt profilaktikasini tashkil etishda psixologik va situatsion yondashuvlarni qo'llash masalalari yoritilgan. **Kalit so'zlar:** mayda bezorilik, profilaktika inspektori, huquqbuzarlik, jamoat tartibi, barvaqt ogohlantirish, jamiyatga hurmatsizlik, asotsial xulq-atvor.

**IMPROVING THE PREVENTION OF OFFENSES RELATED TO
PETTY HOOLIGANISM BY THE PREVENTION INSPECTOR**

Annotation: This article scientifically and theoretically analyzes the causes and social danger of petty hooliganism, one of the most common types of offenses in society. Furthermore, the issues of improving the activities of prevention inspectors responsible for maintaining public order at the grassroots level, i.e., at the neighborhood level, in particular, the application of psychological and situational approaches in organizing early prevention of petty hooliganism are highlighted. **Keywords:** petty hooliganism, prevention inspector, offense, public order, early warning, disrespect for society, antisocial behavior.

Contact: 99 826 99 56

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОФИЛАКТИКИ ПРАВОНАРУШЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С МЕЛКИМ ХУЛИГАНСТВОМ, ИНСПЕКТОРОМ ПРОФИЛАКТИКИ

Аннотация: В данной статье с научно-теоретической точки зрения анализируются причины возникновения и общественная опасность мелкого хулиганства, являющегося одним из самых распространенных видов правонарушений в обществе. Кроме того, освещаются вопросы совершенствования деятельности инспекторов профилактики, ответственных за охрану общественного порядка в низовом звене, то есть на уровне махалли, в частности, применения психологических и ситуационных подходов при организации ранней профилактики мелкого хулиганства. **Ключевые слова:** мелкое хулиганство, инспектор профилактики, правонарушение, общественный порядок, раннее предупреждение, неуважение к обществу, асоциальное поведение.

Davlat va jamiyat taraqqiyotining eng muhim sharti – bu fuqarolarning tinchligi, xotirjamligi hamda jamoat joylarida o'rnatilgan tartib-qoidalarga qat'iy rioya etilishidir. Garchi jamiyatda o'ta og'ir jinoyatlarga qarshi kurashish ustuvor ahamiyatga ega bo'lsa-da, aholining kundalik hayotiga, kayfiyatiga eng ko'p salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omil – bu mayda bezorilik harakatlaridir. Jamoat joylarida fuqarolarni haqorat qilish, jamoat osoyishtaligini buzish yoxud davlat va xususiy mulkka qasddan yengil shikast yetkazish kabi harakatlar jamiyatga nisbatan ochiqdan-ochiq hurmatsizlikni anglatadi. Kriminologiyada ma'lum bo'lgan "Singan oynalar" (Broken windows) nazariyasiga ko'ra, agar jamiyatdagi mayda huquqbuzarliklar jazolanmasdan va ularning oldi olinmasdan qoldirilsa, bu holat jinoyatchilarda jazosizlik hissini shakllantiradi va oqibatda og'irroq jinoyatlarning sodir etilishiga zamin yaratadi [1].

Aynan shuning uchun ham mayda bezorilik huquqbuzarliklariga qarshi kurashish, uni barvaqt aniqlash va oldini olishda asosiy mas'uliyat to'g'ridan-to'g'ri aholi ichida xizmat olib boruvchi hududiy profilaktika inspektorlari zimmasiga yuklatiladi. Ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mayda bezorilik aksariyat hollarda spirtli ichimliklar ta'sirida, maishiy muammolar (oilalar, qo'shnichilik munosabatlari) oqibatida yoki yoshlarning o'zini ko'rsatishga bo'lgan asotsial intilishi natijasida kelib chiqadi. Shu sababli, profilaktika inspektori faqatgina huquqbuzarlik sodir etilgach hujjat rasmiylashtiruvchi shaxs emas, balki hududdagi kriminogen vaziyatni oldindan ko'ra biluvchi, janjal va ziddiyatlarning asl sabablarini psixologik jihatdan o'rganuvchi ijtimoiy tahlilchi vazifasini ham bajarishi talab etiladi [2].

Profilaktika inspektorlarining faoliyatini tahlil qilish shuni ko'rsatmoqdaki, amaliyotda mayda bezorilikka qarshi kurashishda ko'pincha ma'muriy jazolash choralariga haddan tashqari tayanilmoqda. Biroq, kriminologik va sotsiologik izlanishlar natijalariga ko'ra, faqat jarima solish yoki qisqa muddatli qamoqqa olish orqali shaxsni to'liq qayta tarbiyalab bo'lmaydi. Profilaktika inspektori huquqbuzarning shaxsiy portretini o'rganishi, uning agresiv xulq-atvori ildizini (ishsizlik, oilaviy nosog'lom muhit, ma'naviy bo'shliq) aniqlashi muhimdir [3]. Qachonki inspektor asotsial xulq-atvoriga ega shaxslar (ayniqsa, spirtli ichimliklarga ruju qo'yganlar va norasmiy yoshlar guruhlariga a'zolari) bilan maqsadli va yuzma-yuz psixologik profilaktik suhbatlar o'tkazishni tizimli yo'lga qo'ysagina, mayda bezorilikning takrorlanish darajasi sezilarli darajada pasayadi.

Mayda bezorilikning barvaqt profilaktikasini takomillashtirishda jahon kriminologiyasida keng qo'llaniladigan "vaziyatli profilaktika" (situational prevention) usullaridan foydalanish yuqori samara beradi. Vaziyatli profilaktika huquqbuzarni emas, balki huquqbuzarlik sodir etilishi mumkin bo'lgan sharoit va muhitni o'zgartirishga qaratiladi. Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, hududiy

profilaktika inspektorlari o'z xizmat hududidagi kriminogen "qaynoq nuqtalar"ni (masalan, tungi klublar atrofi, xiyobonlar, ko'p qavatli uylar yo'laklari) aniqlashi, ushbu joylarda yoritish tizimlarini yaxshilash va aqlli videokuzatuv kameralarini o'rnatish bo'yicha mahalliy hokimiyat organlariga asoslantirilgan taqdimnomalar kiritishi lozim [4]. Jamoat joylarida doimiy nazoratning mavjudligi va videokuzatuv orqali qilmishning fosh etilishi muqarrarligi potensial huquqbuzarlarni o'zining asotsial niyatlaridan qaytaruvchi eng kuchli psixologik to'siq hisoblanadi.

Shuningdek, mayda bezorilik huquqbuzarliklariga qarshi kurashishda jamiyatda "nol toqatlilik" (murosasizlik) muhitini yaratishda profilaktika inspektorining mahalla jamoatchiligi bilan hamkorligi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Olimlarning xulosalariga ko'ra, mayda bezorilik sodir etgan shaxslarga nisbatan faqatgina ma'muriy bayonnoma rasmiylashtirib qilinmasdan, ularning qilmishini mahalla faollari, mehnat jamoasi va oila a'zolari ishtirokida jamoatchilik muhokamasiga olib chiqish tartibini kengaytirish zarur [5]. Jamoatchilikning qat'iy nafrati va tanbehi aksariyat hollarda huquqbuzar uchun ma'muriy jarimadan ko'ra kuchliroq tarbiyaviy ta'sir kuchiga ega bo'lib, kelgusida uning qonunga itoatkor xulq-atvorini shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, hududlarda mayda bezorilik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning barvaqt profilaktikasini takomillashtirish va profilaktika inspektorlari faoliyatining samaradorligini oshirish maqsadida quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Birinchi, profilaktika inspektorlari tomonidan huquqbuzarlikka moyil shaxslar (ayniqsa, ishsiz yoshlar va spirtli ichimlikka ruju qo'yganlar) bilan ishlashda ularni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish maqsadida mahalladagi "yettilik" (yoshlar yetakchisi, xotin-qizlar faoli, hokim yordamchisi) bilan uzviy, kunlik axborot almashinuvi asosidagi hamkorlikni kuchaytirish;

Ikkinchidan, jamoat joylarida, parklar va ko'ngilochar muassasalar atrofida profilaktika inspektorlari hamda patrul-post xizmati naryadlarining hamkorlikdagi "vaziyatli profilaktika" va vizual nazorat tadbirlarini kriminologik xaritalash (geoinformatsion tahlil) asosida maqsadli tashkil etish;

Uchinchidan, aholi o'rtasida, xususan, ta'lim muassasalarida jamiyatda o'rnatilgan xulq-atvor qoidalarini hurmat qilish, o'zaro muomalada madaniyatli bo'lishni targ'ib qiluvchi ijtimoiy-huquqiy roliklar va vizual ko'rgazmalar orqali fuqarolarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish bo'yicha profilaktik tadbirlarni raqamlashtirish.

Ushbu kompleks yondashuvlar mahalla va jamoat joylarida fuqarolarning tinchligi hamda osoyishtaligini ishonchli ta'minlashga, mayda bezorilikning og'irroq jinoyatlarga aylanib ketishiga barvaqt chek qo'yishga mustahkam zamin yaratadi.

REFERENCES

1. Қобулов Р. С. "Синган ойналар" назарияси ва унинг Ўзбекистон криминалогиясидаги амалий аҳамияти: майда ҳуқуқбузарликларнинг жиноятчиликка таъсири // Криминалогия ва жиноий ҳуқуқ масалалари. – Тошкент: ИИВ Академияси, 2021. – № 2. – Б. 15-22.
2. Исмоилов Н. Т. Профилактика инспектори фаолиятида психологик диагностиканинг ўрни: асоциал хулқ-атвор ва конфликтларни бошқариш // Замонавий таълим ва психология. – 2022. – № 3. – Б. 45-51.
3. Зиёдуллаев М. З. Майда безорилик учун маъмурий жазони қўллашнинг ўзига хос жиҳатлари: жазолаш ва қайта тарбиялаш муаммолари // Ҳуқуқ ва жамият. – Тошкент, 2021. – № 4. – Б. 34-40.
4. Рустамов Қ. Р. Жамоат жойларида ҳуқуқбузарликларнинг вазиятли профилактикаси ва унда рақамли технологияларнинг ўрни // Замонавий юриспруденция хабарномаси. – 2023. – № 1. – Б. 77-84.

SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository

5. Тоштемиров А. А. Ҳуқуқбузарликларнинг барвақт профилактикасида маҳалла институти ва жамоатчилик назоратининг криминологик аҳамияти // Ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолияти. – Тошкент: ИИВ Академияси, 2023. – № 2. – Б. 55-62.

Contact: 99 826 99 56

